

Oktatási helyzetkép – 2015. november 14.

1. A 2014-ben a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete által felvázolt oktatási helyzet részben nem változott, inkább súlyosbodott. Vajdaságban a gyermeklétszám csökkenése miatt továbbra is több iskolában évről évre kérdéses a magyar osztályok beindulása. A magyar tanulók létszámának sokéves csökkenésének legfőbb oka: 1. a magyar lakosság elöregedése, a születések számának csökkenése, 2. a kivándorlás, 3. a vegyes házasságok/asszimiláció, 4. a szülők egy részének bizalmatlansága a magyar tagozatok nyújtotta lehetőségek iránt a gyermek életpályájának biztosítása terén. Két tényező befolyásolja a családokban a gyermekek számát. Egyik az anyagi helyzet, amely sok délvidéki családot kivándorlásra indított. Itt megjegyzem, hogy nem csak a létminimumon élők mennek el, hanem azok is, akik megélhetése szerényen, de biztosított, ám többre vágynak. A másik tényező a többgyermekes család megbecsülése és példaképként való bemutatása. Az említett okok többsége az oktatási rendszeren kívüli, ezért pusztán az oktatás színvonalának emelésével nem fordítható meg, csupán enyhíthető.

2. A magyar nyelvű oktatás végveszélyben van a szórványban. A demográfiai fogyás és az elvándorlás miatt, sajnos, kiszámítható, hogy melyik szellemi végvárunk mikor esik el - mikor szűnik meg a magyar oktatás. Tovább erősödő elvándorlási hullámmal kell számolnunk. Ez már nem az oktatás - vagy a meggyőzős kérdése, és már nem is csak a magyarság, vagy egyáltalán a tanárok hatásköre. Súlyos megélhetési - szociális gondok közepette már nem az kérdés, hogy milyen nyelvű iskolába induljon a gyerek, hanem, hogyan lehet túlélni - hogyan törleszteni a kölcsönt, amikor, még ha munka van is - fizetés nem biztos, hogy van. Emberhez méltó életet szeretnének élni és a gyermekeiknek is biztosítani. Sajnos, ehhez el kell menniük. Amit tehetünk, hogy az

elvándorolt diákjaink osztálytársait bátorítani, hogy minél szorosabb kapcsolatot tartsanak a volt osztálytársaikkal, hogy azok ne érezzék azt, hogy végérvényesen bezárult mögöttük az ajtó. . De még mindig van egy réteg, amelyik nem próbált meg mindent annak érdekében, hogy itthon maradhasson. Pl. nevelőszülői munka, fizikai munka vállalása.

3. A magyar tagozatok megszűnése maga után vonja a pedagógusok munkanélküliségének növekedését, amire szerb államnak nincs megfelelő szociális programja. A munkanélküli pedagógusok sokan családosan elhagyják az országot.

Újvidéken 2011-től nem indult első osztály a Nikola Tesla Általános Iskolában. Idén már a Sonja Marinkovic Általános Iskolában sem. Javasoljuk, hogy a gyermekek elosztása oly módon történjen, hogy jövőre mindhárom iskolában indulhasson első osztály a magyar tagozaton: a Sonja Marinkovic Általános Iskolában József Attila, Petőfi Sándor Általános iskolában. Amint megszűnik egy magyar tagozat, a szülők automatikusan szerb tagozatra írják be a gyermekeiket, mert nem kívánják a gyerekeket egy távolabbi iskolába íratni.

4. Sok szülő eleve többségi osztályba íratja gyermekét. Teszik ezt kényelemből, téves megfontolásból, lebeszélésre (úgysem lesz elegendő jelentkező és a minisztérium nem adja ki a jóváhagyást a magyar osztályra), vagy azért mert lakóhelyén már régen nincs magyar nyelvű oktatás, utaztatni pedig vagy nem tudja, vagy erre nincs is elfogadható lehetőség. Sok bánáti faluban évek óta nincs menetrend szerinti közlekedés.

Van néhány jó tapasztalatunk e téren, a szerémségi szórványban, ahol egy – két év alatt az újraindított anyanyelvápolás hatására örvendetesen megnőtt az aktív résztvevők száma. Maradékon a megszervezett iskolabusz segítségével néhány tanuló a legközelebbi (újvidéki) magyar iskolába jár, idén beindult egy összevont magyar tagozat. A Maradéki Református Egyházközség óvodát működtet 11 gyerekkel. Református óvoda van Pacséron, Bácskossuthfalván, Torontálvásárhelyen. E példa alapján kellene a szórványban az óvodától indítani a magyar nyelvű oktatást.

Ugyanakkor kötelezővé kell tenni a kisebbségi nyelvek oktatását a egyes lakosságú községekben.

5. Az MNT (a többéves ígéretek és határozatok ellenére) a mai napig nem tudta megvalósítani a szerb iskolaközponthoz tartozó tordai és a magyarittabéi általános iskola önállósulását. Nem értjük, hogy az MNT miért nem harcolja ki a hatósági szerveknél a két iskola önállósulását!

6. Az oktatás minősége javításának elengedhetetlen feltétele, hogy minden egyes tantárgyat megfelelő szakképzettségű tanárok tanítsák. A tanerők zöme elavult módszereket alkalmaz még napjainkban is. Kevés az olyan tanár, aki hajlandó a továbbképzéseken elsajátított módszertani újításokat alkalmazni. A továbbképzések nagyon drágák, szinte kifizethetetlenek. Ingyenessé kellene tenni, ily módon lehetne a pedagógusokat kötelezni arra, hogy részt vegyenek egy-egy képzésen. Az oktatás minőségének romlása az iskolák hiányos felszereltségének is tulajdonítható. Az állam, a minisztérium, a helyi önkormányzat kevés pénzt fektet az oktatásba. Sok minden alanyi jogon járna, nincs rendjén, hogy pályázatok útján kell beszerezni csaknem mindent, amire az iskolának szüksége van.

A tanárképzés hiánya, a közalkalmazotti létszámstop és leépítések miatt komoly tanárhiánnyal szembesülnek a vajdasági általános és középiskolák. A legnehezebb fizika-, angol- és matematikatanárt találni az iskolákba, a legnagyobb problémát a létszámleépítés jelenti. Az iskolák nem vehetnek fel állandó munkatársakat, hiány van szakképzett matematika, fizika, angol, illetve magyar- és szerb szakos tanárokból, emellett hiányzik a gyógypedagógus és a pedagógus is. A létszámcsökkentés magával hozta a tagozatok számának csökkenését, így a káderhiány lassan megoldódik. Az egyetemi szintű tanítóképzés gyakran kerül távol a valós közoktatási problémáktól. Várjuk a hivatalos felmérést Vajdaságban.

7. Sok szükségtelen adminisztrációs munkát kényszerítenek rá a pedagógusokra, amelyeket talán senki el sem olvas, vagy esetleg csak kis számban olvassák el. Portfolio készítése minden pedagógus kötelessége, hogy adatokat gyűjtsön magáról és ezt elkülönítve őrizze (szabványok, kompetenciák). A nagy terjedelmű portfolio a pedagógusok számára fölösleges megterhelést jelent.

8. A tanulóknak, szülőknak nagyon sok jogot biztosít az állam, a kötelezettségeiket viszont már kevésbé ismerik. A tanárokat sok esetben

megalázás éri a szülők és a tanulók részéről is és gyakran elmarad a felelősségre vonás.

9. A beiratkozási programot segíti az anyanyelvápolás is. A VMPE megalakulása óta anyanyelv ápolási csoportokkal a foglalkozik Vajdaság szerte a szórványban. Fontosnak tartjuk, hogy az anyanyelvápolás tantárgyat (a többi kisebbségi nyelv esetében is) emeljék a vallási és a polgári neveléssel egy szintre, azaz tegyék választhatóvá, és egyben kötelezővé mindazok számára, akik nem anyanyelvükön részesülnek iskolai oktatásban. A beiratkozási program szempontjából hasznosnak tartjuk a magyar nyelv oktatását az óvodákban is, és ennek kiterjesztését a többnyelvű települések minden óvodájára, mert így a szerb gyermekek megismerkedhetnek a magyar nyelvvel. Ezzel segítjük a nemzetek közti megértés, egymás elfogadásának kialakítását. A református egyház játszóházakat, anyanyelvápolást végző hétvégi óvodákat, sőt akkreditált óvodát is indított és tart fenn különböző forrásokból: Pacséron, Bácskossuthfalván, Torontálvásárhelyen és Maradékon. Az egyházi oktatási intézmények nagymértékben segíthetnének a magyar nyelvű oktatásban.

Nagybecskerekén a katolikus egyház visszakapta a zárda épületét, és kérjük, hogy magyar középiskolai oktatási központot alakítsanak itt ki. Kezdeti lépésként jól felszerelt, jól képzett óvónőkkel, idegen nyelvet, zenét oktató, vonzó óvodát kellene nyitni, amelyet majd lépésről lépésre lehetne bővíteni.

A mi esetünkben az a fontos, hogy az az anyaországgal való, eddigi együttműködés teljes egészében megmaradjon. A szórványgondozás terén még bővüljön is, azzal, hogyha szükséges, akkor nemzetközi fórumok előtt is a kölcsönösségre hivatkozva (a mintegy háromezres létszámú szerb kisebbség meglévő intézményrendszereire, iskoláira, stb.) kell intézmények megnyitását, működésüknek támogatását szorgalmazni. És ebben Magyarország segíthet, segíthetne.

10. Sok vajdasági magyar fiatal érvényesülését gátolta az államnyelv hiányos ismerete is, továbbá az esetenkénti jellegzetes kiejtés, ami miatt sokan meg sem mertek szólalni ott, ahol szólani kellett volna. Ki kell alakítani (a tanárok segítségével) egy olyan kampányt, amelyben a diákok és a szülők figyelmét felhívják arra, hogy magyar tagozaton is el lehet sajátítani a szerb nyelvtudást. Ehhez azonban az államnak is úgy

kell megszerveznie annak oktatását, hogy az európai követelményeknek megfeleljen. Szükségesnek tarjuk annak a jogi szabályzását is, hogy a nemzeti kisebbségi oktatási intézményekben munkaviszony létesítéskor mit lehet a nemzeti kisebbségi nyelv ismeretéről szóló bizonyítéknak tekinteni, és hogyan lehet azt beszerezni.

11. Továbbra is gondot okoz, hogy nincsenek magyar tannyelvű felügyelők, iskolapedagógusok és pszichológusok. Fontosnak tartjuk, hogy az MNT az iskolák igazgatóinak és az iskolaszékek tagjainak megválasztásakor, valamint munkaviszony létesítéskor a szakmai követelményeket és a rátermettséget, ne a párthovatartozást és a politikai megfelelést helyezze előtérbe. Az oktatást mentesíteni kell a pártpolitikai befolyástól és csatározásoktól!

12. Egyes iskolákban beindult az Egészségnevelés - szexuális nevelés. Az inkluzív oktatás keretében egy széleskörű tanári továbbképzési sorozat van folyamatban. A gyakorlat azt bizonyítja, hogy nálunk nincsenek meg ennek a feltételei, tehát sikertelen a próbálkozás.

13. Törekedni kell arra, hogy a tananyagban a helyi sajátosságok is képviselve legyenek. Pl. az irodalomban klasszikus íróink régiókkal kapcsolatos művei (esetünkben pl. Jókai Mór: Aranyember, Cigánybáró, stb., Mikszáth Kálmán: A Noszty fiú esete Tóth Marival, Móra Ferenc: A csókai csata, A csókai csóka, Négy apának egy leánya, stb.) A kivándorlás tekintetében olyan irodalmi műveket kellene feldolgozni, amelyek rávilágítanak a kivándorlás igazi nehézségeire, pszichológiaórán, polgári nevelés órán foglalkozni a témával, és ugyanakkor hangsúlyozni a gyökerek fontosságát. Drámapedagógiai játékok témája is lehet.

14. A szerbiai Oktatási Minisztérium honlapján sok újdonság, oktatási trend, információ olvasható, ezek mellett elmegy, elsétál a magyar nyelvű oktatás, mintha párhuzamos tévúton bolyongna. Az MNT oktatási bizottsága vállalta fel (kimondatlanul is) azokat a feladatokat, melyek többek között a magyar nyelvű oktatást érintő hivatalos törvények, rendelkezések, információk, események lefordítására, értelmezésére, alkalmazására vonatkoznak. Magyar pedagógusaink gyakran tájékozatlanok, sikereikben és gondjaikban egyaránt magukra hagyottaknak érzik magukat, személyes jövőjük, anyanyelvű oktatásunk

jövője ködbe vész. Egy civil szervezet, még ha annyira tekintélyes, nagy múltú, sikeres is, mint a VMPE, nem orvosolhatja a rengeteg mulasztást, az érdekszférák dominanciáját a vajdasági magyar oktatásban.

15. A tehetséggondozási támogatásoknak csak morzsája jutott a Muhi Béla vezette Genius mozgalomnak, ugyanakkor az észak bácskai manipulációk odafigyelésre adnak okot. Az ösztöndíjak elosztása, az iskolaszékek tagjainak kinevezése, a munkába lépés körüli manipulációk, a civil szférának szánt anyaországi támogatások elosztási módja, a sajtószabadság témakörei - mind olyan terület, ahol a pártatlanság, a méltányosság, ez emberség még csak köszönő viszonyban sincsen.

Egyetemi képzés

16. *A magyar nemzetpolitika stratégiai kerete* című tanulmány lehetőséget kínál a magyar felsőoktatásra is. Az intézményalapításról ezt olvashatjuk: "Az intézmények alapítása elsősorban az adott állam feladata. Amennyiben az adott állam nem nyitott újabb magyar oktatási intézmények alapítására ahol arra igény mutatkozik, úgy a magyar államnak kell – leginkább a külhoni magyar egyházakkal együttműködve – magyar tannyelvű oktatási intézményeket, osztályokat, képzéseket indítani. Az intézményalapítás forrásigényes, ezért nagyon pontosan kell meghatározni, hogy hol célszerű új intézményeket létrehozni."

A VMSZ keményen ellenáll a VMPE mindkét kezdeményezésének: kihelyezett tagozat református egyház segítségével és/vagy az Újvidéki Egyetemen magyar csoportok indítása. A szakokat a szükségletek szerint lehetne indítani. Értesüléseink szerint nem lesz Vajdaságban magyar egyetem. Sok észak-bácskai fiatal magyarországi egyetemen tanul, mert nem tud szerbül – ezzel évente több száz fiatalt itthon lehetne tartani. Elvárjuk, hogy a Magyar Nemzeti Tanács támogassa a magyar csoportok beindulását az Újvidéki Egyetemen.

17. A Tartományi Végrehajtó Tanács honlapján évekig elérhetőek voltak a tanulók és egyetemisták létszámával kapcsolatos adatok. Idén már nem lesznek adatok az egyetemi hallgatók létszámát illetően, mivel az új rendelet szerint az egyetem a beiratkozáskor nem regisztrálja a nemzeti hovatartozást. Ez komolyan megnehezíti az oktatás tervezését. Kérjük,

hogy a továbbiakban tartsák nyilván a nemzetiségek szerinti tanulói és felsőoktatási hallgatói adatokat és tegyék ezeket hozzáférhetővé.

Tankönyvellátás

18. A tankönyvhelyzet nem kielégítő. Évek óta nincs 8. osztályosok számára magyar gyakorló nyelvtan könyv, és a választható tantárgyakhoz tartozó tankönyvek: polgári nevelés, környezet nevelés, egészségügyi nevelés. Az inkluzív oktatást segítő tankönyvek is hiányzanak. Szép számban akadnak rosszul, hibásan fordított könyvek. Az általános iskolák alsó tagozatos tanulói részére (1-4. oszt) vannak, a kiegészítő tagozatosoknak és az inklúziós oktatásban részesülők számára viszont nincsenek tankönyvek. A felső tagozatokon is hiányzik néhány tankönyv. A gimnáziumokban régi kiadású könyveket használnak, a szakiskolák részére nagyon kevés a magyar nyelvű tankönyv. Tanári kézikönyvek sincsenek. A kéziratok akkreditációja nehézkes, bonyolult. Tankönyvkritika nem létezik, ennek anyagi és szakmai hátterét ki kell alakítani. Az állami tankönyvkiadó magyar szerkesztőségében csak egyetlen személy dolgozik. Az általános iskolák magyar osztályai számára elkészültek a nemzeti önazonosságot erősítését szolgáló kiegészítő tantervek a történelem, képzőművészet, zenei nevelés, valamint a természet és társadalmi ismeretek tantárgy esetében. A népi hagyományok, mint szabadon választható tantárgy tantervprogramját elutasította a minisztérium, ezért ismételten meg kell mindent tenni azért, hogy bekerülhessen az elfogadott tantervek közé. Ugyanígy, a szerb nyelv, mint környezetnyelv tan- és óraterve szintén elkészült az általános iskola mind a nyolc osztálya számára, de ennek minisztériumi elfogadása is várat magára. Az MNT-nek követelnie kell, hogy a magyar diákok is ugyan olyan minőségű és tartalmú tankönyvekből tanuljanak, mint szerb diákok, mert csak így vehetnek egyenrangúan részt a különböző versenyeken és a középiskolai, valamint az egyetemi felvételi vizsgákon. Azzal a kitételrel, hogy mindegyik kisebbség nyelvén megjelent (irodalom, történelem stb.) tankönyv az adott kisebbség sajátos szükségleteinek is megfeleljen. A tankönyvek, elsősorban a történelem- és földrajzknönyvek esetében kiemelkedően fontos a kisebbségi érzést kiváltó tartalom, azaz a magyarság bűnös vagy másodrendű népként való bemutatásának megszüntetése, mivel az ilyen

tartalmú könyvek nagyban serkentik az asszimilálódást, hiszen fiatal korban a legkönnyebb befolyásolni az érzelmi világot.

Az új tankönyvtörvényben szerepel:

A Tankönyvkiadó Intézet köteles minden tankönyvet kiadni kisebbségi nyelvű osztályok és a fogyatékossgal élő gyermekek számára, de a könyvkiadás nem lesz a monopólium, minden érdekelt kiadónak lehetővé kell tenni a nyilvános pályázaton való részvételt.

19. A Magyarországról behozandó, a szerbiai oktatási programmal összeegyeztethető, modern tankönyvekre is szükség van. Ez azonban továbbra is nehézkes és megoldatlan kérdés. Nagyon fontos, hogy ne csak adományok útján jusson el egy-egy nagyobb könyvszállítmány a Vajdaságba, hanem folyamatos és szervezett körülmények között. A Vajdasági Magyar Tankönyvtanács 20 éve ad ki tankönyveket. Eddig kb. 200 cím jelent meg. Ezek nem akkreditált, középiskolai tankönyvek. Felkértük az MNT-t, támogassa a Vajdasági Magyar Tankönyvtanács tankönyveinek akkreditálását.

20. A vajdasági magyar sajtó az oktatás területén nem kellően tájékoztat, illetve elhallgat, mellőz vagy jelentőségének nem megfelelő súlyt adva tájékoztat azokról az eseményekről, amelyek nem sorolhatók a pártpolitikai érdekszférába.

A VMPE olyan civil szervezet, amely nem kötődik a jelenlegi vajdasági politikai nomenklatúrához. Nem tagja annak a civil szervezetek szövetségének sem, amely a politika meghosszabbított keze, és arra szolgál, hogy a civil szervezeteket saját emberei által irányítsa. Vajdaságban a kommunista utódállamokban megszokott gyakorlat szerint, az egypártrendszerben ismert elvek érvényesülnek. A polgári társadalom kiépítésének ütemét az az itteni magyarság, illetve a lakosság szavazata dönti el. Ha a hozzá közelebb álló, polgári értékrendekre szavaz, akkor a közösség nem az egypártrendszer mentén fog erősödni. A civil szférának valójában az a feladata, hogy megfogalmazza a gondokat, igényeket, a politikai vezetés pedig adjon megoldásokat. De a politikum nálunk szolgálat és minimális alázat nélkül végzi dolgát, hatalmi szervezet, tehát a parancsolás, a végrehajtás a célja, nem pedig a nemzetszolgálat.

21. Kérjük az anyaországtól, hogy foglaljon állást a vajdasági magyar oktatást érintő kérdésekben. Javasoljuk, hogy a régiók között legyen meg a párbeszéd, meg lehetőség arra, hogy egymásról is véleményt mondhassanak, mert lehetnek olyan történések, amelyekre a kívülálló jobban fölfigyel.